

ANKSTUS RYTMETIS, SĖDŽIU verandoje, žvelgiančioje į parką ir į ilgą siaurą gatvelę, kuri brėkstant žvilga tarsi upė. Žvilgsniu ieškau savo tėvo. Jis jau keturiolika metų miręs, o aš vis dar jo laikiu. Šviesai keičiantis tikiuosi išvysti jį žingsniuojantį tuščia gatvele aukštyn pas mane, jam artinantis jo siluetą regėčiau vis didesnį ir didesnį, o vaizdą vis ryškesnį.

Kai tėvas buvo gyvas, viskas buvo atvirkščiai. Tuomet jis dažnai praeidavo pro tą vietą, kur mes gyvenome. Vaikščiavo grakščiai, nors ir kiek susikaustęs, žvelgdamas svajingai ir budriai. Nepakviestas į svečius neužsukdavo, tik sustojęs iš tolo žvelgdavo į mus pro blizgančius langų stiklus, arba netikėtai sutikdavo einančius iš parduotuvės ar iš pasivaikščiojimų su šunimi. Tačiau aš niekada neieškojau jo taip kaip dabar.

Šįryt verandoje per ausines klausausi Arvo Perto muzikos. Viename iš kūrinių nėra jokio vystymo, jame vietą galėtų rasti ir mano miręs tėvas, kuris jau nei ateis, nei išeis.

Kūrinyje skamba vos keletas klavišinio instrumento tonų ir lėtas ilgesingas smuikas, o paprasta išraiška intensyvėja, tačiau nesikeičia. Tarytumei Pertas kurtų horizontalią kompoziciją, lyg muzika judėtų ne pirmyn, o sluoksnis po sluoksnio plėstųsi apimtimi ir galiausiai užimtų visa, kas yra ir kas buvo.

Šitaip man norėtusi papasakoti apie savo tėvą.

Taigi, jis dažnai vaikštinėdavo tomis gatvelėmis, kuriose mes gyvenome, užsukdavo ir į tas, kuriose nieko nepažinojo, eidavo visur, bet iš kur jis atėjo ir kurėjo? Nežinau, ar pats turėjo atsakymą, tačiau galbūt jam buvo svarbu judėti, nuolat keltis iš vietos į vietą. Veikiausiai tai buvo jam kaip būtinybė.

Retsykais stabteldavo minutėlei kitai kur nors pakrašty, apsidairydavo, atsikvėpdavo ir vėl žingsniuodavo tolyn. Laikėsi atokiau nuo kitų gyvenimo. Matyt, kai buvo vaikas, šitai jam tapo išgyvenimo strategija, o vėliau – užsisklendimu.

Panašiai jis ir kalbėdavo. Ką norėdavo pasakyti, ištardavo iškart, nusisukęs nuo žmogaus, į kurį kreipdavosi. Pokalbį pradėti nematė prasmės. Dažniausiai užduodavo klausimą, bet atsakymo nelaukdavo.

Dėl ilgesio nerandu sau vietos, tas jausmas neturi nei galvos, nei uodegos, vargu ar turi kojas, tačiau nepalieka manęs ramybėje. Pabudina nakčia, neatstoja ir dieną, ilgesys neišreikštas, jis beformis ir kartu nepakeliamas. Tėvas ir manyje, ir kartu jo nėra. Visai kaip ir tuomet, kai gyveno.

TRUMPAI PAPASAKOTA
ISTORIJA

ŠIĄ VASARĄ MANO TĖVAS kelioms dienoms nusileido iš kalnų, miesto sodai ištuštėję, tylūs ir gerokai suvešėję. Mano motina G pasiliko kalnuose, rąstiniam namelyje šalia miško, su drauge, o kotedžas Oslo priemiestyje kaip ir visuomet jam pasirodė tarsi naujas, gal greičiau svetimas, kai jame nebuvo G, kai jiedu būdavo ne sykiu. Gal ir ne naujas, bet kartu ir pažįstamas, ir nepažįstamas, lyg per sapną. Tviskančiais išblizgintais laiptais jis lipa į antrąjį aukštą taip, kaip kiltų jais sapne – sunkiai, iš lėto, tarsi budėdamas. Dirsteli į miegamąjį, nužvelgia žalią lovą, tapetus su gėlių raštais, jam norisi suprasti, ar iš tiesų yra taip, kaip jis jaučiasi, kad be jos jam čia ne vieta.

Tas pats jausmas jį apnikdavo ir kituose butuose, kuriuose dar vaikystėje gyveno kartu su savo motina. Jis čia tik dėl to, kad ščia gyveno ji ir kad pats visa savo esybe niekada čionai taip ir nepersikraustė.

Šįsyk jis nusileido iš kalnų aplankyti motinos. Nuo kotedžo iki globos namų tik dešimt minučių pėstute, o šiemet jis lanko ją kiekvieną mielą dieną. Jį vienintelį ji teturi.

Prieš daugel metų buvo priešingai, tuomet jis turėjo tik ją, o ji išsiuntė jį tolyn nuo savęs. Daugiau ji to nebedarys. Kol gyva.

Tą 1986-ųjų liepos rytmetį iš kotedžo pamiškėje jis išsiruošė pas savo motiną. Sausa ir karšta. Lauke beveik nematyti nei automobilių, nei žmonių. Netrukus tėvui sukaks šešiasdešimt penkeri, jis tokio amžiaus, kaip aš dabar, jam gyventi likę dar dvidešimt dveji metai, jis vilki šviesiomis kelnėmis ir žydrais marškinėliais trumpomis rankovėmis, eina po žalia sunkia medžių lapija, praeina pro suvešėjusius sodus ir juda link sodriai žalios pievelės, kurioje nuvytusių bijūnų žiedlapiai atrodo tarytumei šviesios dėmelės tinklainėje, jis girdi apačioje netoli traukinio bėgių vaikų balsus, ir čia taip tylu, kad nors ir kaip sunkiai sektųsi išskirti žodžius, patys garsai skamba itin aiškiai, it varpeliai giliai įvasarojus. Galbūt jis niūniuoja Fritjofo Andersono maršą paradui ar sovietų aviatorių dainą, niūniuoja ir švilpauja tuščioje gatvėje pakeliui į globos namus, saulė spigina jam į kaklą, jo šešėlį sumažinusi ir apkraštavusi.

Ar tai tu, klausia ji, jos balsas džiugus. Ji sėdi fotelyje prie lango. Ant žemo apskrito stalelio išdėliotos kortos pasjansui. Jis atsinešė maišelį bandelių prie kavos ir laiko jas priešais save, kad ji pamatytų. Ar tau šalta, motin, teiraujasi. Ji purto galvą ir rodo į užklotą ant kelių. Jis eina prie jos, pasilenkia ir pabučiuoja į skruostą. Tuomet praveria verandos duris. Pravėdinsiu akimirkai, ištaria, galų gale juk vidurvasaris. Kambarėlis nedidelis, pailgas, lova, naktinis stalelis, krėslas, knygų lentyna ir mažas virtuvinis kampas. Ant sienos kabo didžiulis HS nutapytas jos portretas, kuris keliavo su ja kartu į Egiptą ir atgal, viršutinėje lentynoje stovi Nefertitės biustas, o ant naktinio stalelio – Teisėjo daryta mano tėvo fotografija peraugusiame, mimozomis kvepiančiame sode Aleksandrijoje tą vasarą, kai jam sukako trylika metų.

Ar tau ko nors reikia, motin? Ne, atsako ji, jai nereikia nieko. Į porcelianinį puodelį jis įpila kavos ir ant lėkštelės uždeda du gabalėlius cukraus. Į lėkštę sudeda tris bandeles. Pirmąjį cukraus gabaliuką ji panardina į kavą, o tada įsikiša į burną ir sukramto. Beje, sako ji žvelgdama šalin, kaip ir visuomet, kai nori jo ko nors paprašyti, jeigu šalia durų pritvirtintum kablį, galėčiau pasikabinti lietpaltį. Supranti, kai kabinu į spintą, sušlampa kiti drabužiai. Jam norisi pasakyti, jog gali būti, kad jis turįs kablį namuose, tačiau ji ištaria tai pirma, turbūt tu turi jį namie, tiesa, klausia ji.

Jis lankydavo ją globos namuose kasdien nuo tada, kai prieš penkerius metus ten ją palydėjau. Ilgai neužsibūna, tačiau lanko ją visuomet, kai nebūna kalnuose, šitai ji žino. Jie išgeria po puodelį kavos ir pasikalba apie orą ir šį bei tą. Apie daugybę dalykų jie nekalba. Devynios galybės, apie kuriuos jiedu niekadose nėra šnekėjęsi. Nė vienas iš jų nemano, jog reikėtų apie tai prabilti dabar, nė vienas nepaliečia ir bandelės.

Grįžęs į namus jis susikrauna nedidelę kuprinę ir sukerta porą riekelių duonos. Tuomet jis tikslingai kopia aukštyn iki tramvajaus stotelės šalia parduotuvės. Prie Nacionalinio teatro perėina į metro liniją, važiuojančią į Holmenkoleną.

Išlipęs Lilevano stotelėje, žingsniuoja palei bėgius, kol išsuka į takelį, vedantį palei ežerą ir kylantį aukštyn link upokšnio bei pelkės Voksenkoleno pusėn iki beržynėlio kaip tik toje vietoje, kur upeliukas daro vingį už kalvos.

Jis palieka kuprinę kalvos papėdėje, žino, kad aukštai viršuje stovi rąstinė trobelė, sykį joje slėpėsi, dar pamena troškų

raštinių sienų dervos kvapą, toluomoje slėnyje girdi kaukšint kirvio smūgius, tramvajaus gausmą leidžiantis miesto link, upeliuko čiurlenimą, jis siurbia į save vabzdžius, pievų gėles, samanas, paparčius, visa, kas žalia ir šilta, vasara tokia apsun-kusi, kad neįstengia pasijudinti, lyg snaustų išsidriekusi ant pilvo, perdėm putli, visokio gėrio pertekusi. Tyloje girdisi visa – skruzdės, paukščiai, laumžirgiai ir drugeliai.

Iš termosos jis įsipila saldintos arbatos ir nešinas puodeliu rankoje beržynėlyje ieško tinkamos medžio dalies. Kuprinėje turi pjūklelį ir į tuščią kotedžą parsineša tris skirtingas medžio skeveldras.

Popietę išsikepa jautienos didkepsnį ir užsigeria šlakeliu viskio. Tuomet įsitaiso verandoje priešais pušyną ir apipjausto pirmąjį gabalėlį, kuris, jo manymu, tiktų labiausiai, o tada ima šveisti švitrinio popieriumi, iš pradžių grubiu, vėliau švelnesniu. Iš sandėliuko išsitraukia rankinį gražtą ir atsargiai viršuje pragręžia skylutę. Šį ruošinį įdeda į nupjautą plastikinę talpą su medžio alyva. Kurį laiką jis stovi verandoje ir klausosi, vienoje iš pušų tupi pakvaišęs varnėnas, nėra tokio garso, kurio jis nepakartotų.

Kitą rytmetį kaip įmanydamas išsausina kablį ir suvynioja jį į laikraštį, o tada skuba į krautuvėlę pirkti maišelio bandelių. Liftu kyla kartu su viena slaugytoja. Ji galva rodo į maišelį.

Bandelės su razinomis, teiraujasi.

Tėvas linkteli.

Elena apsidžiaugs, ištaria ji. Bandeles su razinomis ji labai mėgsta.

Ji sėdi fotelyje prie lango kojas užsiklojusi pledu.

Jis padeda bandeles, suvyniotą kablį ir, priėjęs prie jos, pabučiuoja į žandą, o tada pasilenkia virš motinos ir atveria verandos duris. Tuomet paduoda jai paketėlį. Ji šypsosi vyniodama laikraštį.

Kas čia, klausia.

Turi jį apsukti, aiškina tėvas. Tvirtinimo skylutė viršuje.

O, taip, prataria ji.

Tai kablys, sako tėvas.

Taip, dabar matau, džiaugiasi.

Kad galėtum pasikabinti savo lietpaltį, aiškina tėvas. Aš jį tau prisuksiu.

Ji linksi.

Pats jį padarei?

Taip.

Koks gražus, įvertina ji.

Ačiū, ištaria tėvas.